

Het duistere beroep van de Beekse klepperman vanaf 1668

Door Jan van Helvoirt

De meeste grotere plaatsen in onze regio kenden reeds voor 1700 een of meerdere nachtroepers. In Eersel werd de functie van *nagtroeper* gekoppeld aan die van *bedelganger*. In 1764 had Hendrik Baken de taak 's nachts goed *toesigt te nemen op brant en andere onheylen*. Bovendien moest hij gedurende twee dagen patrouilleren *soo wel aan de uythoeken als aan de straat tot het verjagen van lantlopers en vreemde bedelaers*. In 1732 telde Tilburg vijf klapwakers, zoals de nachtelijke 'veiligheidsagenten' ook wel werden genoemd.¹

Oirsehot moest op last van de Staten-Generaal in 1722 een klepperman aanstellen. Die diende elke nacht vier ronden te maken en kreeg daarvoor 30 gulden per jaar. Op 1 januari 1915 werd daar het ambt van klepperman afgeschaft en kon A. Meeuws met pensioen. De eerste Beekse *clapwaecker* of *nagtroeper* die we tegenkwamen werd reeds aangesteld in 1668.² De bewoners van de Vrijthof stelden Jan Braes aan als *clapwaecker*. Na 20.00 uur deed hij zijn ronde *tusschen de vier heckens*. Dat wil zeggen op de markt en in de daarop uitkomende Gelderstraat, Koestraat, Wouwerstraat en Paardenstraat.

Tegenwoordig wordt er in verschillende plaatsen het ambt van klepperman nieuw folkloristisch leven ingeblazen. Er worden zelfs nationale kampioenschappen gehouden. Doch deze betekenis van 'dorpsomroeper' heeft de Beekse klapwaker, nachtroeper of klepperman nooit gehad. Hij zorgde immers voor de avondrust en lette op mogelijke brandhaarden. Tot slot controleerde hij dat de herbergen om 10.00 uur op slot waren... en de klanten buiten.

Dat we het voormalige beroep in de titel 'duister' genoemd hebben, komt niet alleen door het tijdstip van opereren, maar ook door de twijfelachtige komaf die de meesten hadden. Vaak waren het lieden van allerlei allooi die tegen een geringe vergoeding en wat kleding en schoeisel werden geworven voor de taak van nachtpolitie. Zo was Bekenaar Jan van Beurden, zelf beoefende hij het verdachte beroep van ketelbuter uit, in 1691 'armenjager' op *vreemde bedelaers, lantloopers en vagabonden*. Ze doken tijdens hun nachtelijke ronde ook wel eens een herberg in en eisten dan een gratis borreltje voor hun bewezen dienst aan de gemeenschap. Zo veranderde de naam klapwaker soms in klaploper!

Langer klappen in een ander ritme

Het belangrijkste uitrustingsstuk van de achttiende eeuwse nachtwacht was de klapper. Een houten voorwerp waarmee flink lawaai gemaakt kon worden. Daarom werd de nachtwacht ook klepperman of klapwaker genoemd. Hij riep ieder uur nadat de kerkklok geluid had de tijd om en sloeg dan met zijn klepper. Bij onraad, zoals brand of het betrappen van inbrekers, sloeg hij alarm door langer en met een ander ritme te kleppen totdat burgers te hulp schoten. De klap was een rechthoekig houten bordje dat aan een handvat werd vastgehouden en waaraan een scharnierend houten hamer

¹ Rijken, C. Instructie voor de nachtroeper. In: Taxandria. 1940, blz. 242

² Adriaenssen, L.W.F. Hilvarenbeek onder de hertog en onder de generaliteit. Hilvarenbeek, 1987. blz. 403

was bevestigd. Bovendien waren de nachtroepers gewapend met een sabel. We moeten het instrument 'clap' niet verwarren met de 'klep'. Dorpelingen die besmet waren liepen met de klepdoos rond en waarschuwden met de klep voor het besmettingsgevaar. De dochter van Willem Hendrick Bruers was in 1688 *laseris* en daarom ging deze Esbeekse dagelijks *met de clep haer aelmoesen versamelen*.³

De kwartierschout van Kempenland sloeg begin achttiende eeuw alarm. Volgens hem waren er twee dingen nodig om eventuele branden zo goed mogelijk te kunnen bestrijden. Deze Willem van Heemskerk zal de grote Beekse brand van 1694 nog goed in zijn geheugen hebben gehad. Later woedden er ook grote branden in Bergeijk, Lage Mierde en Reusel. Allereerst moesten er behoorlijke brandleren brandhaken en brandemmers worden aangeschaft. Vervolgens moesten er nachtroepers of klapwakers worden aangesteld. De Reuselse regenten merkten na de brand van 1762 dan ook vertwijfeld op: *tot Reusel is geen nagtroeper om reeden dat de woningen zoo verre van elkanderen gelegen zijn en het dorp is soo weijt uijtgestreckt*.⁴

Het 'Octrooi van Heeren Staten Generaal aan de Regeerders van Hilvarenbeek tot het aanstellen van een clapwaker ofte nagtroeper' dateert van 13 september 1690. Een jaar eerder werd overigens een andere bekende Beekse klapwaker aangesteld. Vanaf 11 december 1689 moest Huybert van Diessen *alle uijren vanden nacht clappen en roepen ook in peryckelen van brandt, dieverije en straetschenderije*. De directe aanleiding hiertoe was toen de *moetwil ende baldadigheijt die bye enige quaetaerdige menschen by nacht ende ontijden wierd bedreven*.

De originele clap uit de achttiende eeuw is in Beek nog bewaard gebleven en ligt veilig opgeborgen in het museum De Dorpsdokter Hans Schoenmaker met de clap tijdens Open Monumentendag.

Klapwaker 's nachts naroeppen verboden

Op 7 januari 1690 stond de kersverse klapwaker in Beek al voor de schepenen om getuigenis af te leggen van wat niet door de beugel kon. Een dag eerder had hij tussen elf en twaalf uur gezien dat een aantal Bekenaren in de Gelderstraat liepen *sonder eenigh lantaarn off licht*. Bovendien hadden Michiel Vincent, Peter Otten en Adriaen van Poppel spottend hem nageroepen: "De klok geeft elf". Alsof zij zelf nachtroepers waren!⁵

Het jaar daarop ging de klepperman Van Diessen zelf ook in de fout. Op 12 juni werd hij door de schepenen en Drossaart Timmers tot de orde geroepen omdat hij zich *in de functie trouweloos* had gedragen. Hij werd ontslagen *vant nachtroeper oft clapwakerschap*.⁶

³ R.A.H. Hilvarenbeek R 207, 31 augustus 1688

⁴ Hagen, J.W. Tussen Lensheuvel en Weiereind. In: De Scheeper, nr. 38 1989

⁵ R.A.H. Hilvarenbeek R 207, f 187

⁶ O.A.A. Hilvarenbeek nr. 94, f 224

Tien jaar later had Van Diessen het ambt blijkbaar weer aan mogen nemen. Op een zomerse avond in juli van het jaar 1701 zag hij omstreeks half twaalf dat iemand met een dik hout de deur van de woning van Niclaes Hendrik van Loon aan de Varkensmarkt had ingeslagen. Rond half een kwam Corstiaen van Roy met paard en kar bij de herberg van Marten Pellen, vlakbij het kerkhof, aangereden. Daar buiten zaten vier kerels die plotseling allemaal tegelijk met *clippels* naar de geschrokken voerman smeten. Toen onze klapwaker ten tonele verscheen vluchtten ze weg, behalve Jasper van Eynthoven. Maar die kerel zou later ook als een onverschrokken Beekse schurk te boek komen staan. Na enige ontkenningen en behoorlijk wat dreigementen kwam men toch tot overeenkomst. Dawans zou bij de klepperman thuis *komen arbeiden met het cleermaeken*.

Een klapwaker in vol ornaat doet zijn ronde.

Een jaar later, het was maart 1702, was Hendrik Rijsbosch in Riel flink ruzie aan het maken ten huize van Huybert Lichtenberg. De 20 jarige dochter Cornelia zat op een afstandje mee te luisteren. Huisvrouw Adriaentje verzocht de ongenode gast naar huis te gaan *ofte wel daer gaen leggen slapen!* Toen begon Rijsbosch uit te varen: *Gij hoer betrouwt gij mij niet, dat ik bij u dochter zit en praat?* En hij voegde er smalend aan toe: *Gij bent een hoer en een vercken. Het laatste kind dat gij gehad hebt daer en is u man geen vader van, maar dat heeft Simon van Oeckel gemaekt!* Daarop trok hij een mes en ging naar het bed waar de vrouw met haar beschonken man in lag. Om ongelukken te voorkomen sprong zij snel uit bed, terwijl de boosaard de hele nacht bleef *schellen en ezellen*.⁷

Enige dagen later was het weer raak met dezelfde Hendrik Rijsbosch. Op 16 maart zat hij met twee andere Bekenaren in de herberg van Willem van de Nieuwenhuisen. Daar de kastelein al in bed lag moest dochter Adriaentje bier tappen, hetgeen zij echter weigerde. *Gij sult tappen... daar is het geld, off de duyvel sal u halen*, schreeuwde hij woest. Ondertussen trapte hij het vuur uit dat in de haard lag en maakte daarbij zoveel lawaai dat *de nagtroeper daerop in huis kwam*. En de vrouw zei tot Van Diessen: "Ge zult het huis niet verlaten voordat ge dat volk meeneemt". Maar dat pakte anders uit en de nachtroeper zei: *Wij gaen niet. Eerst tappen!* Daarna sommeerde de klapwaker de anderen stilletjes en rustig mee te gaan. Even later kwamen de drie echter weer terug bij de herberg en riepen: *Zo gij niet open doet, bruie wij de glasen!* Ondertussen werd

⁷ R.A.H. Hilvarenbeek R 208, f 60

het hek omver gehaald, de poort aan stukken geslagen en de achterdeur geforceerd. Op dat lawaai kwam de klapwaker weer terug naar de herberg, maar de vogels waren gevlogen. Hij hoorde alleen *wat volck dat over den acker gonck*.⁸

Op 16 december 1715 kwamen de schepenen overeen om Huybert van Diessen als nachtroeper van syn tractement tot 32:10:0 gulden te geven. Op 24 juli 1717 kreeg hij wegens $\frac{3}{4}$ jaar loon 24 gulden 7 stuivers en 8 penningen. Vanaf dan beurde hij per 10 februari *soo hij aengenomen is*. Op 15 oktober 1727 overleed onze nachtroeper. Het loon over acht maanden arbeid werd op naam gezet van zijn dochter Annemerie: 21 gulden en 13 stuivers.

*Deinicate vout schelke
roepes gelte op de vromige
vande oertrouwen
jacobson*

<i>Wouterstraet Cornelis muller</i>	<i>— 0 11 9</i>
<i>Dirck Fortiaan Vingerhoet</i>	<i>— 0 0 4</i>
<i>P. kind & Lambert vander Borch</i>	<i>0 0 2</i>
<i>Stout & Hylbenand kind</i>	<i>0 0 2</i>
<i>Dirck van wijck</i>	<i>— 0 0 2</i>
<i>P. Willem Cornelis maijker</i>	<i>— 0 0 2</i>
<i>Leerdal Bolders</i>	<i>— 0 0 2</i>
<i>Couddelen</i>	<i>— 0 0 2</i>
<i>Jacob Fortiaan Gerrits</i>	<i>— 0 0 2</i>
<i>Jan Verbeek</i>	<i>— 0 0 4</i>

Gedeelte van de 'roepers-
lijst' van de Wouwerstraat
van de klapwaker.

Looproute exact omschreven in reglement

De aanstelling en het functioneren van de klapwaker was aan een zeven punten tellend reglement gebonden. Dit reglement was in Den Haag afgegeven en dateerde van 16 december 1689.⁹ Ook de schepenen van Hilvarenbeek dienden zich daaraan te houden. Laten we ze eens onder de loep nemen.

1. De nachtroeper moest elke avond om negen uur een kwartier lang met *de grote schelle* luiden. Dan kon iedereen voor tien uur de herberg verlaten hebben.
2. Elke avond diende hij *te klappen ende te roepen* vanaf tien uur. Van 1 oktober tot 1 april tot 's morgens vier uur. De rest van het jaar tot drie uur.
3. Ook was hij verplicht elk uur rond *de gehele marct ofte plaetse* te lopen.

Ook in de straten:

- *Gelderstrate*: tot het huis van Dirck van de Vlaast, steeldraaier;
- *Koeystrate*: tot het huis van de weduwe Michiel van de Nieuwenhuisen;
- *Wouwerstrate*: tot het huis van Gijsbrecht van Riet;
- *Peerdestrate*: tot het huis van Wouter van Roevert;
- *Schoolstrate* en *Papenstrate* en langs de huizen op het kerkhof.

⁸ R.A.H. Hilvarenbeek R 208, f 62

⁹ O.A.A. Hilvarenbeek nr. 194, 16-12-1689

4. De namen van *voleurs, schuyren ofte straatschenders* werden door de klapwaker aan de schout of schepenen doorgegeven. Ook iemand die bij een huis of elders wilde inbreken werd gerapporteerd en overgedragen.
5. Wanneer iemand 's avonds na tien uur *sonder lanteern met brandende ligt* zich op straat bevond, dan kreeg hij een boete van 3 gulden.
6. Na tien uur 's avonds mochten de tappers en herbergiers geen bier, wijn, brandewijn of andere sterke drank aanbieden. De overtreder kostte dat wederom drie gulden.
7. Mocht er brand gesignaleerd worden dan kwam de klapwaker onmiddellijk in actie komen *stormde hij de dingclocke*. De Beekse burgers werden zo snel opgetrommeld om hulp te komen bieden.

Dit reglement werd op 8 juli 1762 nog eens expliciet aangehaald omdat er problemen waren ontstaan. Zowel van de kant van de klepperman als van de burgers die aan de route woonden. De burgers vertelden dat hij zijn werk niet goed deed: *dat hij voortaan zijne post waarin hij als nagtwacht is aengesteld sal hebben waar te nemen, sonder eene nagt te moogen versuijmen*. De klepperman verweet de omwonenden dat *zijn wekelijcx geldt wierde gewijgert*. Er werd besloten dat de klepperman voortaan door de 'borgemeester' betaald zou worden. Op dat moment was dat 50 gulden per jaar. Bovendien moesten de omwonenden nu keurig wekelijks het *roepersgeld* aan de klepperman betalen. Dat varieerde van twee tot vier penningen per week. Een lijst uit 1762 laat alle bewoners zien die de 'roepersgeldplicht' hadden.¹⁰

Beekse klapwaker in 1691 doodgeschoten

Hierboven vermeldden we reeds dat de bekende klapwaker Huybert van Diessen op 12 juni 1691 zijn ontslag had gekregen. Wellicht werd hij daardoor nog agressiever, want een maand later had hij samen met zijn zwager Cornelis van de Bergh zijn opvolger als klapwaker aangevallen. Het gebeurde op 26 juli *effe na 12 uur by de huisinge van Peter van Overaa*. Ze hadden, nadat ze hem al twee uur in de avond hadden gevolgd, enige tijd met de klapwaker Goyaert Schoofs geworsteld. Het slachtoffer had *syn clederen of rock bevonden doorsneden*. Ook had hij *een quetsuere in syn lincker arm* en pas na een uur zoeken had hij zijn hoed weer gevonden.¹¹ Maar het zou nog dramatischer met Schoofs aflopen.

In de herfst van datzelfde jaar lag de klapwaker zwaar gewond in de woning van de Beekse president Peter Bruers. De eerste aanslag had zijn doel gemist. Op 7 oktober liep hij rond elf uur met zijn zoontje door de Papenstraat. Plotseling vloog *een scheut van een roer achter een breembos ofte haege*. Gelukkig werden beiden net niet geraakt.¹²

Hij zette zijn werk voort en kwam in de Gelderstraat Cornelis Dirck van de Berg tegen. Even daarna werd er een schot uit een roer gelost die de klapwaker in zijn rug trof *dat hij daarvan schier als doot ter aarde nederviel*. Met behulp van buurman Hendrik van Hooff wist president Bruers met zijn familie hem in huis op bed te leggen. Drie medici werden gewaarschuwd: de doktoren Jacobus Glavimans en Cornelis van Campenhout en de chirurgijn mr. Adriaan Hanegraeff. Nadat hij de volgende nacht om een uur was overleden, constateerden zij niet minder dan 30 verwondingen *soo van gecapt lood als gegooten hagel*. In de rechter nier telden ze vijf korrels, terwijl

¹⁰ O.A.A. Hilvarenbeek nr. 53a, 11 juli 1762

¹¹ R.A.H. Hilvarenbeek R 207, f 278

¹² R.A.H. Hilvarenbeek R 207, f 285v

de lever zeven stukjes lood bevatte. Doordat er nog onder andere drie hagelkorrels in de pancreas waren doorgedrongen, *zat den borst en buijck vol geronnen bloet*.¹³ Dan was er nog de getuige Maria Gijsbrecht Noyen. Deze onverschrokken vroedvrouw was 's nachts bij de vrouw van Andries Creps, afkomstig uit de Haghorst, geroepen. Toen ze de Gelderstraat passeerde werd ze door genoemde Van de Bergh en anderen 'aangerand'. Andries had een roer in zijn hand en Van de Bergh pakte de loop met een hand vast en riep: "Schiet dat roer af, of laat mij dat zelf afschieten". Maar de vroedvrouw die haast had, antwoordde: *Wij moveren u niet! Off ick sal aenden officier bekend maken*.

Het arme kind van de klapwaker dat achter bleef, werd door haar moeder in alle armoede aangeboden bij de Armen van de Heilige Geest. Die besteedden de 9 jarige Marike bij de Diessense schoolmeester mr. Jacobus van Leeuwen uit. Moeder Cathalijn kwam bij de schepenen klagen dat haar dochter niet langer daar kon blijven. Allereerst omdat *ze niet genoeg te eeten hadde* en vervolgens omdat ze niet wilde dat haar kind nog langer *bij de geusen woonde*. De Heilige Geestmeester verklaarde echter dat de weduwvrouw van de klapwaker op een onbehoorlijke manier het kind had weggehaald. Ze was naar het Diessense kerkhof gegaan *met eenen voorschoot op haar hoofd wencende met eenen het kind dat daar stond* en zijn toen samen weggegaan.¹⁴

Roomse klapwaker vervangen door gereformeerde

Nadat Schoofs vermoord was, moest er meteen een nieuwe klapwaker komen. Dat werd op 23 oktober 1691 Michiel van Doorn. Ook hij kwam in aanraking met gevaarlijke Beekse schutters. Toen hij in de nacht van 16 maart in de Gelderstraat surveilleerde en *de clocke elf uren riep*, hoorde hij een gewerschot knallen. Hij zag echter niemand. Maar in de Paardenstraat aangekomen ontwaarde hij twee personen, die hij de vraag stelde: "Wat volk?" Hij kreeg het geruststellende antwoord: "Goed volk". Daar het ook veel te donker was herkende hij hen niet.¹⁵ De opvolger van Michiel van Doorn was Hendrick Cuylemans, die op 20 oktober 1692 werd aangesteld. Rond 1710 was het ambt blijkbaar even in onbruik geraakt. Op 6 februari 1710 schreven de schepenen immers: *sijnde voortgebracht tot het wederom in staet stellen van de nachtroeper*.

In 1725 was Martinus van Riet klapwaker. Op een avond hoorde hij *roepende in 't einde van de Gelderstraat, ten tijde als de boekwijt gedorsse wierde* in een hoop boekwijt stro iemand luidruchtig kermen. Toen hij er heen ging om te inspecteren zei de gekwetste man dat hij *grootte peyne in de buyck hadde!* Nadat hij hem een glas brandewijn had gegeven, had hij hem bij de weduwe Oprins in bed gelegd. Het slachtoffer bleek Gerrit van Casteren te zijn. Hij was zo dronken dat hij niet eens wist dat hij zwaar gewond was. Hij had het alleen maar koud en hevige pijn in de buik. Diezelfde avond stierf hij nog en de volgende dag kon de chirurgijn het lichaam openen om de doodsoorzaak vast te stellen.¹⁶

De volgende klapwaker was Jan Hendrik van Gerwen. Op 28 oktober 1729 beurde Jan 25 gulden en 3 *ricxdaelders van te luyden te negen uyren met de schelle een kwartier*. De 27e oktober 1753 legde Adam Mandigers de eed af als klepperman. In dat jaar werden aan hem kaarsen en een nieuwe jas geleverd voor f 700. Even later kreeg hij

¹³ R.A.H. Hilvarenbeek R 207, f 286

¹⁴ R.A.H. Hilvarenbeek R 207, f 288v

¹⁵ R.A.H. Hilvarenbeek R 207, f 300v

¹⁶ R.A.H. Hilvarenbeek R 209, f 181

ook nog 'een rok' ter waarde van f 600. Drie jaar later kreeg hij voor dezelfde prijs weer een nieuwe.

Op een zomerse avond in 1763 zag hij dat Maria Lambert Bruers bij de Voortse Pad in de hof van Huybert van Gijsel zat. Zij was bezig in *de boonbedde*. Onze goed oplettende nachtwaker wist haar, met haar goed gevulde voorschoot, meteen in te rekenen. Zij luisterde echter gewillig.¹⁷ Dat deed Jan Thomas Haagen enige jaren later zeker niet. Toen de klapwaker 's avonds laat aan zijn huis gekomen was, riep hij: *twalf uuren*. Haagen werd echter woest en dreigde Adam te zullen schuppen en slaan. En elke keer weer kon hij zijn beklag doen voor de Beekse schepenen. Of deed hij zijn werk niet goed? Op 21 augustus 1762 vonden de Beekse schepenen in elk geval van niet. Adam Mandigers werd *schoon meenigvuldige aanzegginge* uit zijn ambt gezet.¹⁸ Het jaar daarvoor had hij overigens nog een nieuwe jas ter waarde van f 550 gekregen.

Op 27 oktober 1753 legt Adam Mandigers de eed af als klapwaker

Cornelis Peter Schijvens was zijn opvolger. Zijn tractement was nu 50 gulden per jaar. Daarvoor moest hij 'roepen' van uur tot uur *binnen de vier hekkens*. Bovendien moest hij elke avond een kwartier lang om 9 uur de klok luiden. Cornelis Naaykens maakte voor hem een paar nieuwe *leersen en cappen van de oude!* Deze Schijvens was echter roomsgezind en moest volgens het 'Reglement op de Politieke Reformatie' vervangen worden. Op 10 juni 1771 had hij echter nog een nieuwe jas gekregen. Anthonie Goossens beurde f 3, voor het maken van *een blauwe jas voor den nagtroeper en geleverd stijflinne en gare*.¹⁹

Oude klap uit 1801 nog steeds bewaard

De gereformeerde Jan van de Straten legde op 10 oktober 1771 de eed af met de woorden: *Soo waarlijk mochte God almachtig mij helpen*. Jan van Meurs maakte voor hem een nieuwe jas en schoenmaker Peter van Winterooy zorgde voor een paar nieuwe laarzen ter waarde van f 600. Regelmatig werd er aan de laarzen gelapt. Ze hadden ook veel te lijden en moesten lang mee kunnen. Timmerman Christiaen Vingerhoets fabriceerde 'een nieuwe klep'. Een aantal jaren later werd Willem de Munnik aangesteld. Ook hij was *van de waare gereformeerde religie*.

¹⁷ R.A.H. Hilvarenbeek R 211, f 1

¹⁸ O.A.A. Hilvarenbeek nr. 100, f 212

¹⁹ O.A.A. Hilvarenbeek nr. 101, f 3v

In de winter van 1793 werd Beek opgeschrikt door Bernardus Monheim, *zijnde een Duitser van een zeer ondeugend gedrag*. Op Sinterklaasavond had hij erg veel gedronken. Hij viel de klapwaker steeds lastig door hem de weg te vragen. Hij bedreigde hem alsmear totdat De Munnik vluchtte en *echappeerde in desselfs woonhuys*. De razende inwoner van Diessen, daar verbleef hij de laatste twee jaar, bleef buiten maar tieren en schelden en begon de ruiten in te gooien. Onze 'bange klapwaker' kon de volgende dag twintig kapotte *klijne ruijtjens staande in 't lood* tellen. Blijkbaar had Bekenaar Jan Thomas Haagen iets tegen de klepperman. Hij had jaren geleden al eens onenigheid gehad met nachtroeper Adam Mandigers. Nu had hij het gemunt op Willem de Munnik. In de vergadering van 6 februari 1783 beklagde hij zich over *diverse insolentien hem aangedaan*. Allereerst had hij in de nacht van 27 op 28 januari bij *den Soolenpad* een steen tegen zijn voorhoofd gekregen. Vervolgens was hij langs het huis van Jan Thomas Hagen vooraan in de Koestraat gekomen, *roepende in syn functie*.²⁰

Plotseling kwamen er weer twee stenen aangevlogen, waarvan er een op zijn borst stuitte. Toen de klapwaker de vermoedelijke dader Haagen met synen mouw vatte, vluchtte de boosdoener, die een groot leeven maakte, vlug naar binnen.

In 1785 kreeg de klepperman een van de drie sleutels voor het nieuwe slot in de binnendeur van de toren.²¹ Tien jaar later was De Munnik nog steeds actief. Op 23 april bracht Willem Pijnenburg immers ruim 14 gulden in rekening voor de levering van linnen, draad en knopen *voor een rok en kamesool voor den nagtwacht*. Peter Keyzer maakte meteen een paar nieuwe laarzen voor 7 gulden.

Jan van de Ven werd de nieuwe klapwaker en hij kreeg in 1800 reeds een nieuw hand vat aan de klap. Blijkbaar een lapmiddel, want een jaar later, 7 oktober 1801, werd een compleet nieuwe klap gemaakt.²² Misschien is dit exemplaar, dat 4 stuivers had gekost, nog steeds bewaard gebleven. Jarenlang hing dit Beekse attribuut in de hal van het gemeentehuis. Nadat Van de Ven in februari 1801 al geklaagd had over zijn financiële toestand, stond hij op 26 november van dat jaar weer voor de Beekse schepenen.

Hij hield een kort maar duidelijk betoog over zijn *bedroefde deplorabele toestand, financie en het weinige tractement*.²³ Besloten werd om hem 30 gulden aan loon te geven en om de twee jaar 15 gulden voor kleding en schoeisel. Hij liet meteen een *schansloper* maken. Dat is een tegen weer en wind beschutte lange jas. Smid Willem van Loon verichtte in augustus 1802 behalve aan de 'nachtklep' reparaties aan het 'gevangenhok'.²⁴ In 1804 mocht de klapwaker weer een nieuwe schansloper en een *trypen broek* aanschaffen. In de Franse periode werd onze surveillant 'le veilleur de nuit' genoemd.

Voorouders Rooie Fik een van de laatste klapwakers

Toen de klapwaker Jan van Eynthoven, hij was in de plaats gekomen van Jan Zegers, in 1846 overleed werd hij opgevolgd door de dagloner Jan Vijgen. Deze bedankte reeds na vier maanden en Adriaan Smulders, Tilburger van geboorte en ook wel Smeulders genoemd, volgde hem op: 2 december 1847. Het was de grootvader van de bekende Willem Smulders, alias 'de Rooie Fik'. Hij kreeg onder andere een paar 'waterschoenen' en een nachtmantel per jaar. Bovendien wist Smulders af te dwingen dat zijn

²⁰ O.A.A. Hilvarenbeek nr. 102, f 9

²¹ O.A.A. Hilvarenbeek nr. 102, 62

²² O.A.A. Hilvarenbeek nr. 105, f 29v

²³ O.A.A. Hilvarenbeek nr. 105, f 112

²⁴ O.A.A. Hilvarenbeek nr. 105, f 200

daggeld omhoog ging. In 1873 werd het loon flink verhoogd naar f 80, per jaar.²⁵ Vanuit andere straten van Hilvarenbeek, waaronder de Doelenstraat, kwam het verzoek om ook daar 'te kleppen'. Vanaf 18 oktober 1891 kwam er tussen 1 november en 1 maart een tweede klepperman. Voor 10 gulden per maand werd Joseph Tuytelaers aangenomen.²⁶ Petrus Smulders, de vader van Rooie Fik, was zijn vader Adriaan opgevolgd. In 1892 verzocht hij reeds verhoging van zijn jaarsalaris. Alleen als hij bewees zijn dienst goed te vervullen, hetgeen de laatste tijd nog wel wat te wensen overliet, zou hij opslag krijgen.

De opa en de vader van de Rooie Fik, Adriaan en Petrus Smulders, waren klapwaker.

Nadat zijn zoon Willem, de latere Rooie Fik, op 3 augustus 1894 was geboren, vroeg Petrus op de drempel van de 20e eeuw samen met twee andere Beekse gemeenteambtenaren loonsverhoging:²⁷

- pootmeester: Martinus de Graaf;
- veldwachter: Gerardus Buys;
- klepperman: Petrus Smulders.

Blijkbaar hield alleen de pootmeester zijn poot stijf want hij ging van 80 naar 100 gulden per jaar. De twee anderen hadden schijnbaar niet voldoende 'uit de school geklapt' en ze kregen dan ook geen streep meer! Nadat hij in 1899 nog een keer schriftelijk loonsverhoging had gevraagd, hij bleek moe te worden van die 'rondzwervende stenengooiers', werd hij een jaar later in 1900 opgevolgd door Adriaan Heeffter. Hij zou de laatste Beekse klep zijn.

²⁵ Secretariaat Hilvarenbeek nr. 1470, 7 april 1855

²⁶ Secretariaat Hilvarenbeek nr. 1472, 17 oktober 1891

²⁷ Secretariaat Hilvarenbeek nr. 1472, 29 augustus 1899